

Dr. Abdülhamid Oğuzhan HACIÖMEROĞLU

**SORUMLULUK SİGORTASINDA
SİGORTA HİMAYESİNİN
KAPSAMI**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
KISALTMALAR.....	XVII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM SORUMLULUK HUKUKU İLE SİGORTA MÜESSESESİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

I. Sorumluluk Sigortalarında Sigorta Himayesinin Konusu ve Sorumluluk Sigortasının Özel Sigorta Türleri Arasındaki Yeri	5
II. Sigorta Hukukunun Sorumluluk Hukukunun Gelişimindeki Etkisi	9
III. Sorumluluk Kavramı	13
IV. Sorumluluk Türleri	15
A. Cezai Sorumluluk.....	16
B. Hukukî Sorumluluk.....	18
1. Kaynağı Bakımından Sorumluluk (-den Sorumluluk)	18
a. Sözleşmeden Kaynaklanan Sorumluluk	19
b. Kanundan Kaynaklanan Sorumluluk.....	25
i. Haksız Fiil Sorumluluğu	25
ii. Sebepsiz Zenginleşme Sorumluluğu	28
2. Kapsamı Bakımından Sorumluluk (-ile sorumluluk)	31
V. Hangi Sorumluluk Türleri Dolayısıyla Sigorta Himayesi Sağlanabileceği Meselesi.....	33
A. Konunun Cezai Sorumluluk Bağlamında Değerlendirilmesi.....	33
B. Konunun Sözleşme Sorumluluğu Bağlamında Değerlendirilmesi.....	37
C. Konunun Kanunî Sorumluluk Bağlamında Değerlendirilmesi	39

İKİNCİ BÖLÜM
SORUMLULUK SİGORTALARINDA
RİSK VE TEMİNAT ALTINA ALINAN
RİSKLERİN BELİRLENMESİNE İLİŞKİN
ESASLAR

I. Risk Kavramı.....	41
II. Sorumluluk Sigortalarında Risk.....	44
III. Sorumluluk Sigortalarında Risk-Menfaat İlişkisi.....	45
IV. Sorumluluk Sigortalarında Teminat Altına Alınan Risklerin Belirlenmesine İlişkin Esaslar	50
A. Bütün Risklerden Sorumluluk Esası (Umumilik Prensibi)	50
1. Umumilik Prensibine Tâbi Sigortaların Bahşettiği Teminatın Kapsamı.....	50
a. Daraltılmış Umumilik Prensibi.....	50
b. Tam Umumilik Prensibi.....	51
2. 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Sigorta Hukukunda Umumilik Prensibinin Düzenlenmesi ve Uygulamadaki Örnekleri	52
B. Sadece Belirlenmiş Risklerden Sorumluluk Esası (Hususilik Prensibi).....	53
1. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda Umumilik Prensibinden Vazgeçilmesi ve Vazgeçilmesine Sebep Olan Temel Etkenler.....	53
2. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Umumilik Prensibinden Vazgeçmesinin İsabetli Olup Olmadığı Meselesi.....	58
V. Riskin Gerçekleşmesinde Kusurun Etkisi.....	60
A. Kusur Kavramı ve Türleri	60
1. Kusur Kavramı.....	60
2. Kusurun Türleri.....	61
a. Kasıt.....	61
b. Kasıt Dışındaki Kusur Hâlleri.....	61

B. Sözleşme ile Sigorta Himayesi Kapsamına Giremeyecek Kusurlu Davranışların Belirlenmesi.....	66
1. Sigorta Ettirenin veya Sigortalının Şahsi Kusurunun Sigorta Himayesine Etkisi.....	66
a. Kasıt Hâlinde	66
b. İhmâl Hâlinde	69
2. Sigorta Ettirenin veya Sigortalının Fiillerinden Sorumlu Olduğu Kişilerinin Kusurunun Sigorta Himayesine Etkisi	71
a. Kasıt Hâlinde	74
b. İhmâl Hâlinde	76
C. Sigorta Ettirenin veya Sigortalının Tüzel Kişi Olması Hâlinde Kusur Meselesi.....	76
D. Kusur İstisnaları.....	77

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM SORUMLULUK SİGORTALARINDA SİGORTA HİMAYESİNİN ZAMAN BAKIMINDAN BELİRLENMESİ

I. Sorumluluk Sigortalarında Riskin Gerçekleştiği An	81
A. Riskin Gerçekleştiği Anı Açıklayan Teoriler.....	83
1. Olay Teorileri	83
a. Sebep Olayı Teorisi.....	83
b. Zarar Olayı Teorisi	88
2. Tazminat Talebinin İleri Sürülmesi Teorisi.....	94
3. Zararın Tespiti Teorileri.....	97
a. Zararın Sübjektif Tespiti Teorisi (Keşif Teorisi)	97
b. Zararın Mahkeme Önünde veya Dışında Yapılan İşlemlerle Kesin Olarak Tespiti Teorisi.....	99
4. Riskin Gerçekleşme Anını Belli Bir Zaman Noktasına İndiremeye Gerek Görmeyen Teoriler	99
a. Mürekkep Sigortalanan Olay Teorisi (zusammengesetzten Versicherungsfall)	100

b. Süreklilik Gösteren Sigortalanan Olay Teorisi	100
B. Pozitif Hukukun Kabul Ettiği Sistem	101
1. Türk Hukukunda	101
a. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu Döneminde	101
b. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Döneminde	104
2. Alman Hukukunda	109
C. Genel Değerlendirme ve Şahsi Görüşümüz	112
II. Sigorta Himayesinin Devam Ettiği Sürenin Belirlenmesi	113
A. Sigorta Sözleşmesinde Süreler	113
B. Genel Kural: Geleceğe de Etkili Sigorta	114
C. Sigorta Himayesinin Başlangıç Anını Tayin Eden Esaslar	116
1. Sigorta Himayesinin Başlangıç Anını Tayin Eden Kanuni Esas	116
a. Sigorta Poliçesinin Sigortacı Tarafından Kanunî Süre İçerisinde Verilmemesi Hâlinde Sigorta Himayesinin Akıbeti	118
b. Sigorta Ettirenin Prim Borcunu Kambiyo Senedi ve Diğer Ödeme Araçları İle Ödemiş Olmasının Etkisi	121
c. Prim Ödemesinin Ertelemesi Hâlinde Sigorta Himayesinin Başlangıç	126
2. Sigorta Himayesinin Başlangıç Anına Dair İstisnalar	128
a. Akdî İstisna	128
b. Kanunî İstisna	131
D. Sigorta Himayesinin Başlangıç Anının Diğer İhtimallere Göre Değerlendirilmesi	133
1. Geçici Sigorta Himayesi	133
2. Geçmişe Etkili Sorumluluk Sigortası	135
a. Geçmişe Etkili Sorumluluk Sigortasının İhdasını Âmil Olan Saik ve Uygulama Alanı	135
b. Geçmişe Etkili Sorumluluk Sigortasının Geçerlilik Şartları	136
c. Geçmişe Etkili Sorumluluk Sigortasında Sigorta Himayesinin Başlangıç	140
3. Hem Geleceğe ve Hem de Geçmişe Etkili Sorumluluk Sigortası	144

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
SORUMLULUK SİGORTALARINDA SİGORTA
HİMAYESİNİN ZARAR BAKIMINDAN
SINIRLARI

I. Zarar Kavramı ve Türleri	146
A. Zarar Kavramı	146
B. Zarar Türleri ve Bunların Sigorta Himayesi Kapsamında Yer Alıp Yer Almadıkları Meselesi.....	148
1. Eşyaya İlişkin Zarar	148
2. Şahsa İlişkin Zarar	155
3. Saf Malvarlığı Zararı.....	158
4. Doğrudan Doğruya Zarar–Dolaylı Zarar Tefriki Muvacehesinde Meselenin Tetkiki	160
II. Sigorta Zararı ile Sigorta Bedeli Arasındaki İlişki.....	164
III. Sigorta Zararının Hiç veya Tamamen Karşılanmamasını Mucip Olan Sebepler.....	172
A. Sigortacının Sigorta Ettirene veya Mutazarrıra Karşı Sahip Olduğu Takas Defi	172
1. Takas Kavramı.....	172
a. Takasın Tanımı.....	172
b. Takasın Şartları	173
i. Alacak ve Borçların Karşılıklı Olmalıdır	173
ii. Alacak ve Borçlar Aynı Cinsten Olmalıdır	173
iii. Alacaklar Muaccel Olmalıdır.....	174
iv. Takas Beyanında Bulunmalıdır	174
c. Takasın Neticeleri.....	175
2. Sorumluluk Sigortalarında Takas Def'i	175
B. Sigorta Ettirenin Kanunî Bazı Yükümlülüklerini İhlal Etmesi	180
1. Sigorta Ettirenin Sözleşmenin Kuruluş Safhasındaki Beyan Yükümlülüğünü İhlal Etmesi	180
2. Sigorta Ettirenin Sözleşme Süresi İçerisindeki Risk Ağırlaşmasına İlişkin Beyan Yükümlülüğünü İhlal Etmesi	189

3. Sigorta Ettirenin Riskin Gerçekleştiğine İlişkin Bildirimi Yapmaması veya Geç Yapması	194
4. Sigorta Ettirenin Risk Gerçekleştikten Sonraki Bilgi Verme ve Araştırma Yapılmasına İzin Verme Yükümlülüğünü İhlal Etmesi	200
5. Sigorta Ettirenin Zararı Önleme ve Azaltma Yükümlülüğünü İhlal Etmesi	201
6. Sigorta Ettirenin Zarar Gören Malda ve Zararın Gerçekleştiği Yerde Değişiklik Yapmama Yükümlülüğünü İhlal Etmesi.....	206
C. Zararın Sosyal Güvenlik Kurumlarınca Karşılanması	207
D. Birden Çok (Müşterek) Sorumluluk Sigortası	209
1. Müşterek Sigortanın Tanımı.....	213
2. Müşterek Sigortanın Özellikleri	213
a. Müşterek Sigortada Aynı Menfaat Hakkında Değişik Sigortacılarla Birden Çok Sigorta Sözleşmesi Akdedilir.....	213
b. Müşterek Sigortayı Ortaya Çıkaran Sözleşmeler Aynı Risklere Karşı Aynı Süreler için Sigorta Himayesi Bahşeder.....	214
c. Müşterek Sigortayı Ortaya Çıkaran Sözleşmeler Aynı Zamanda Yapılır.....	216
3. Müşterek Sigorta Hâlinin Ortaya Çıkması Bakımından Sigorta Sözleşmelerini Akdeden Sigorta Ettirenlerin Aynı Kişi Olması Gerekip Gerekmediği Meselesi.....	217
4. Müşterek Sigortanın Türleri.....	218
a. Bilinçli Müşterek Sigorta	218
i. Sadece Sigorta Ettirenin Bilgisi Dâhilinde Olan Müşterek Sigorta.....	218
ii. Sigorta Ettiren ile Sigortacıların Bildiği Müşterek Sigorta (Gerçek Anlamda Müşterek Sigorta)	220
b. Bilinçli Olmayan Müşterek Sigorta.....	222

5. Mal Sigortaları Başlığı Altında Sevkolunan Müşterek Sigortalara İlişkin Hükümün Sorumluluk Sigortaları Açısından Uygulama Alanı.....	222
E. Sigorta Ettirenin Zararın Bir Kısımına Katılması.....	229
1. Sigorta Ettirenin Zararın Bir Kısımına Katılmasını Mecburi Kılan Hükümlerin Sözleşmede İhdas Edilmesine Amil Olan Sebepler	229
2. Sigorta Ettirenin Zararın Belirli Bir Kısımına Katılma Şekilleri.....	232
a. Sigorta Ettirenin Zararın Bir Kısımını Şahsen Üstlenmesi	232
b. Muafiyet	232
i. Eklenen Muafiyet	233
ii. Tenzili Muafiyet.....	233
3. Sigorta Ettirenin Zararın Katıldığı Kısımını Başka Sigortacılar Nezdinde Sigortalatması	235

BEŞİNCİ BÖLÜM SORUMLULUK SİGORTALARINDA SİGORTA TAZMİNATININ ÖDENMESİNE İLİŞKİN ESASLAR

I. Sigorta Tazminatını Talep Etmeye Yetkili Kişi	237
A. Sigorta Ettiren/Sigortalı Ayrımı Dairesinde Sigorta Tazminatı Ödenecek Kişinin Belirlenmesine Dair Esaslar	237
B. Mutazarrırın Doğrudan Talep Hakkı	246
1. Doğrudan Talep Hakkına İlişkin Genel Bilgiler ve Kanuni Esaslar	246
2. Doğrudan Talep Hakkının Hukukî Niteliği	253
3. Sigortacının Mutazarrıra Ödeme Yükümlülüğünün Sınırı	257
4. Doğrudan Talep Hakkının Sigortacı ile Sigortalıyı Mütelselen Sorumlu Kişiler Hâline Getirip Getirmediği Meselesi.....	259
5. Sigortacının Birden Fazla Mutazarrıra Karşı Durumu.....	263

6. Sigortacının Mutazarrıra Karşı Savunma Beyanları	265
a. Sigortacının İleri Sürebileceği Muhtemel Savunma Beyanları	265
i. Kanuna Dayanan Savunma Beyanları	265
ii. Sözleşmeye Dayanan Savunma Beyanları	270
iii. Mutazarrırın Şahsından Kaynaklanan Savunma Beyanları.....	272
b. Zorunlu Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının Savunma Hakkını Kısıtlayan Hâller.....	278
i. Sigortacının Sigortalıya Karşı Borcundan Kurtulmasını Mutazarrıra Karşı İleri Sürememesi.....	279
ii. Sigortacının Sonraki Sorumluluğu	284
C. Sorumluluktan Kurtarılma Talebinin Temliki.....	289
D. Talepleri Sigorta Himayesi Dışında Kalan Kişiler (Sigorta Himayesinin Kişi Bakımından Sınırları).....	292
1. Sigortalı ve Sigorta Ettirenin Kendisi	293
2. Sigortalının Aile Yakınları.....	295
3. Sigortalı Şirketin Sınırsız Sorumlu Ortakları.....	297
II. Sigorta Tazminatı Alacağıın Muaccel Olacağı An	298
III. Zamanaşımı	302
SONUÇ	311
KAYNAKÇA.....	317